

Nr 6.

Ankom till riksdagens kansli den 26 juni 1914 kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning av verkställd utredning angående publikation av konstitutionsutskottets protokoll.

Vid 1913 års riksdag väcktes av herr R. Kjellén med instämmande av herr S. Clason motion (I: 31), däri hemställdes, »att riksdagen måtte uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att, efter verkställd utredning genom lämplig person, på riksgäldskontorets bekostnad låta ombesörja tryckning av konstitutionsutskottets protokoll i den mån sådant är med gällande tryckfrihetsförordnings föreskrifter förenligt.» *Motion I: 31
vid 1913 års
riksdag.*

Bankoutskottet, till vilket denna motion hänvisades, inhämtade fullmäktiges i riksgäldskontoret yttrande över densamma, varefter utskottet i utlåtande nr 28 anförde, bland annat, att utskottet i likhet med fullmäktige funne, att, därest en sådan publikation som den av motionären föreslagna ansåges böra komma till stånd, beslut därutinnan borde föregås av sakkunnig utredning rörande den ifrågasatta publikationens omfång och kostnaderna för densamma. Utan att sålunda för det dåvarande vilja inlåta sig på frågan om nyttan och betydelsen av en dylik publikation ansåge utskottet sig böra tillstyrka en utredning i ämnet.

Med bifall till utskottets därom gjorda hemställan beslöt riksdagen uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att, med anlitanade av förslagsanslaget till riksdagskostnader, låta till 1914 års riksdag verkställa utredning angående omfattningen av och kostnaderna för en publikation, avsedd att omfatta konstitutionsutskottets protokoll för tiden 1810—1866, i den mån sådant vore med gällande tryckfrihetsförordnings föreskrifter förenligt, samt för riksdagen framlägga resultatet av omförmälda utredning.

Med erinran härom hava fullmäktige i skrivelse den 2 april 1914 meddelat, att fullmäktige den 15 maj 1913 uppdragit åt professorn vid

Bihang till senare riksdagens protokoll 1914. 8 saml. 4 häft. (Nr 6—7.) 1

Lunds universitet S. Clason att verkställa omförmälda utredning, ävensom att professor Clason i slutet av år 1913 till fullmäktige avlämnat betänkande i ämnet; och hava fullmäktige jämväl till utskottet överlämnat samma betänkande.

Professor S. Clasons utredning.

Betänkandet är av följande lydelse:

»Enligt utdrag av sitt protokoll för den 15 maj 1913 hava herrar fullmäktige i riksgäldskontoret uppdragit åt mig att verkställa en av 1913 års riksdag begärd utredning angående omfattningen av och kostnaderna för en publikation, avsedd att omfatta konstitutionsutskottets protokoll för tiden 1810—1866, i den mån sådant vore med gällande tryckfrihetsförordnings föreskrifter förenligt. Med anledning därav får jag härmed överlämna följande utlåtande.

Beträffande uppdragets tillkomst hänvisar jag härvid dels till den motion, som ytterst föranlett detsamma (nr 31 i första kammaren vid 1913 års riksdag), dels till bankoutskottets däröver avgivna och sedermera av riksdagen bifallna yttrande (nr 28). Av nämnda motion framgår, att syftmålet med publikationen skulle vara att för forskningen göra lättare tillgängligt det enastående material för vår konstitutionella utvecklingshistoria, som förvaras i konstitutionsutskottets protokoll. Såväl motionen som det med anledning av densamma av herrar fullmäktige i riksgäldskontoret den 6 mars 1913 avgivna yttrande giva emellertid vid handen, att avsikten icke har varit, att publikationens omfattning skulle i allo vara identisk med de volymer i konstitutionsutskottets arkiv, som angivas innefatta utskottets protokoll vid riksdagarna under ifrågavarande tidsskede. Å ena sidan framhålles nämligen, att vissa av protokollsbanden även innehålla en del andra handlingar än själva protokollen, vilka handlingar icke skulle medtagas i publikationen, å andra sidan betonas, att i densamma borde ingå åtskilliga handlingar, som återfinnas i andra band än de egentliga protokollsbanden.

En närmare granskning af konstitutionsutskottets arkivalieserier synes mig ytterligare styrka riktigheten av denna uppfattning.

Vad till en början angår handlingar i de egentliga protokollsbanden, som icke behöva medtagas i en publikation sådan som den avsedda, så är först att märka, att, såsom motionären redan framhållit, för de fyra riksdagarna 1810 (Örebro riksdagen), 1812, 1815 och 1817—1818 utskottets arkivalier bestå av endast ett band för varje riksdag, innehållande, delvis bundna om vartannat, både egentliga protokoll och övriga handlingar, och att således här en sovring mellan båda grupperna måste äga rum. Men vidare kan det åtminstone ifrågasättas, om ens allt, som ingår bland de

egentliga protokollen, behöver tryckas. Meningen har, såvitt jag förstått, icke varit, att utskottets utlåtanden och memorial, som redan finnas tryckta i de gamla serierna av riksdagstryck (konstitutionsutskottets utlåtanden), nu skulle omtryckas, och under sådana förhållanden är det givet, att, för den händelse något utlåtande är bifogat protokollet över det sammanträde, då det justerades, detsamma icke lärer böra omtryckas. Men förhållandet torde kunna vara detsamma även i fråga om reservationer till ett utlåtande, vilka visserligen ofta finnas anmälda till utskottets protokoll och bilagda detsamma, men också, åtminstone under de senare riksdagarna, redan äro tryckta i samband med utlåtandet. Emellertid är detta icke alltid fallet, och regeln torde sålunda böra bliva den, att i fråga om de utlåtanden och reservationer, som förut finnas tryckta i den hittillsvarande serien av utskottets utlåtanden, man inskränker sig till att göra hänvisningar till denna serie, under det att däremot de hittills icke tryckta avtryckas vid de protokoll, till vilka de äro bifogade.

Detta i fråga om handlingar, som äro bifogade protokollen, men som kunna förbigås vid tryckningen. Såsom ovan nämnts, finnas emellertid även åtskilliga handlingar, vilka ansetts böra ingå i publikationen, ehuru de icke återfinnas bland själva protokollen. Motionen framhåller med avseende därpå sålunda, att bland utskottets handlingar exempelvis anträffas »sådana intressanta papper, som motionärers direkt till utskottet ställda skrivelser» samt »tilläventyrs ock inom utskottet självt väckta motioner». Detta har så mycket större betydelse, som under den nu ifrågavarande perioden den enskilde riksdagsmannen icke kunde inom sitt stånd väcka förslag i grundlagsfrågor. Önskade han föreslå en grundlagsändring, hade han alltså att ingiva sitt förslag i frågan till konstitutionsutskottet, och endast för den händelse att utskottet tillstyrkte detsamma, befordrades det till ytterligare handläggning inom stånden. Fann utskottet åter förslaget icke värt tillstyrkande, kunde förslagsställaren visserligen begära utskottets yttrande däröver och var då själv berättigad att av trycket utgiva detta, men någon skyldighet för utskottet att låta detta sitt yttrande ingå bland samlingen av sina (tryckta) utlåtanden fanns icke, låt vara att sådant understundom skett. Det ligger emellertid i sakens natur, att sådana till utskottet ingivna grundlagsändringsförslag samt utskottets däröver avgivna utlåtanden kunna vara av synnerlig betydelse för den konstitutionella utvecklingens historia och för belysningen av olika grundlagsparagrafers innehåll; och det är vidare givet, att de protokoll, som beröra deras handläggning, kunna fullt tillgodogöras, endast om själva de förslag, som de avhandla, också bliva tryckta. Detsamma gäller naturligtvis även de inom utskottet av någon dess medlem väckta grundlagsändringsförslagen.

Tillägges, att bland författarne till på detta sätt inom utskottet behandlade grundlagsändringsförslag påträffas sådana märkesmän i vår konstitutionella utveckling som till exempel L. A. Mannerheim, E. G. Geijer, A. von Hartmansdorff, C. H. Anckarsvärd, J. H. Gyllenberg, M. J. Crusenstolpe, C. G. Spens, O. I. Fåhrens, L. J. Hjerta m. fl., så framstår ytterligare vikten av, att dessa av konstitutionsutskottet behandlade förslag bliva tryckta lika väl som motioner i övriga riksdagsfrågor redan äro det. Regeln bör alltså bliva, att samtliga till utskottet ingivna eller inom utskottet väckta grundlagsändringsförslag tryckas, likasom också utskottets över dem avgivna yttranden, de sista för så vitt de icke redan införts i samlingen av utskottets utlåtanden. Beträffande enskilde riksdagsmäns »motioner» bör dock uppmärksammas, att understundom förslag med alldeles oförändrad ordalydelse ingivits riksdag efter riksdag — särskilt i fråga om representationsreformen finnas exempel därpå — och att i dylika fall tryckning ej behöver ske mer än första gången, varefter hänvisningar dit kunna vara tillräckliga för de följande.

Kungl. propositioner i grundlagsfrågor behöva däremot ej tryckas, ty över dem hade utskottet skyldighet att avgiva yttrande till stånden, och de finnas därför åtminstone i regel redan offentliggjorda. Skulle något undantag konstateras, bör naturligtvis tryckning ske.

En annan betydande grupp av de till utskottet inkomna handlingarna utgöres av protokollsutdrag från de olika stånden, upptagande fullständiga diskussionsprotokoll över ståndens debatter rörande till dem från utskottet avgivna förslag. Enligt dåvarande förhandlingsformer voro nämligen återförvisningar till utskottet, åtföljda av dylika diskussionsprotokoll, synnerligen vanliga. Då emellertid dessa diskussioner redan finnas tryckta i ståndens protokoll, är ett omtryck här ingalunda av nöden och bör ej heller ifrågakomma.

Jämte sitt grundlagsvårdande värv hade konstitutionsutskottet också sin protokollsgranskning. De listor över statsrådsprotokollen, som med anledning därav tillställdes utskottet, behöva, såsom redan motionen antyder, givetvis icke tryckas. Däremot är det icke uteslutet, att detta i vissa fall bör ske med den skriftväxling, som kunde föras mellan utskottet och vederbörande statsrådsledamot angående utbekommande av protokoll eller handlingar. Ty spörsmål af intresse kunna understundom därvid beröras. En prövning av varje särskilt fall torde härvid få avgöra.

Detsamma synes även böra bliva förhållandet i fråga om de anmärkningar mot statsråd, som till utskottet kunde ingivas av vare sig enskilde riksdagsmän eller andra utskott. Själva den ingivna anmärkningen med dithörande bilagor bör visserligen alltid tryckas — därest detta icke redan

skett i något utskottets utlåtande däröver — ty utskottets protokoll i ärendet kunna naturligtvis fullt tillgodogöras endast under förutsättning av kännedom om anmärkningens beskaffenhet. Under vissa av de tidigare riksdagarna innehålla emellertid utskottets handlingar icke blott själva den ingivna anmärkningen med bilagor, utan kunna även omfatta ett avsevärt antal handlingar, som sedermera ingivits eller införskaffats för frågans närmare belysning, och beträffande dessa kan endast en detaljprövning i varje särskilt fall avgöra, vad som bör medtagas, och vad som saklöst kan förbigås.

Sammanfattas ovanstående, synes publikationen alltså böra omfatta:

- a) utskottets protokoll, dock med undantag för sådana i desamma ingående utlåtanden och reservationer mot dessa, vilka redan äro tryckta i samlingen av utskottets utlåtanden;
- b) till utskottet ingivna eller i detsamma väckta grundlagsändringsförslag ävensom utlåtanden däröver, i den mån de ej förut äro tryckta i nämnda samling;
- c) vissa handlingar rörande statsrådsprotokollens granskning, såsom ingivna anmärkningar, ävensom andra handlingar rörande desamma, de sistnämnda dock efter prövning i varje särskilt fall.

Vid tryckningen bör därjämte uppmärksamheten hållas öppen för möjligheten, att även andra handlingar kunna böra tryckas eller omnämnas. Om till exempel av protokollen eller annorledes skulle framgå, att i någon viktigare fråga olika redaktionsförslag förelegat, ehuru måhända blott ett ingått i själva protokollsserien, kan skäl förefinnas att åtminstone omnämna de övrigas tillvaro.

* * *

Av förestående framgår, att i åtskilliga fall först vid själva redaktionsarbetet kan för varje särskild riksdag i detalj avgöras, vad som vid tryckningen bör medtagas och vad som bör utelämnas. Prövningen därav förutsätter nämligen i dessa fall en så pass ingående kännedom av både det föreliggande materialet och arbetet i allmänhet vid varje särskild riksdag, att den praktiskt taget endast kan förvärfvas under ett arbete, motsvarande själva redaktionsarbetet. Att på förhand i alla detaljer verkställa en sådan prövning skulle alltså vara att redan nu fullgöra det väsentligaste av redaktionsarbetet, vilket dock ej läser kunna ifrågasättas, då, såsom bekant, det här gäller en period omfattande 16 riksdagar, strödda över mer än ett halvt sekel. Härav följer emellertid också, att den tilltänkta publikationens omfattning för närvarande endast kan approximativt angivas.

Även en annan orsak föranleder detta. Såväl protokollen som hand-

lingarna äro nämligen skrivna med mycket varierande stilar, vilka för handlingarna regelbundet och för protokollen stundom växla under samma riksdag; handlingarna förekomma därjämte i mycket växlande format. Även en medeltalsberäkning rörande det omfång, detta aktmateriel skulle upptaga i tryck, kan alltså också av denna grund endast bliva approximativ. Detta gäller således de beräkningar, som här nedan framläggas. Jag har emellertid vid deras uppgörande under ett studium av materialet dels sökt frånskilja, vad som enligt ovan angiva grunder ej torde medtagas — liksom naturligtvis oskrivna sidor — dels för de olika riksdagarna sökt något så när bestämma det omfång, den olika stiltätheten synes böra representera, och jag vågar också tro, att nedan angivna omfång vid tryckning ej skall behöva väsentligen åtminstone överskridas. Vid arkberäkningen har därvid förutsatts, att tryckningen skulle ske i ett format och med stil, motsvarande de nu i kamrarnas protokoll använda. Något hinder att använda annat format och stiltäthet finnes naturligtvis ej. Tillika är förutsatt, att protokollen vid varje riksdag skulle åtföljas av ett register. Arkberäkningen angives särskilt för protokoll och särskilt för handlingar.

Riksdag	Tryckark		Summa
	Protokoll	Handlingar	
1810.....	omkring 3 ¹ / ₂	1 ¹ / ₂	5
1812.....	» 10	3	13
1815.....	» 7	1	8
1817—18.....	» 23	11	34
1823.....	» 26	16	42
1828—30.....	» 36	17	53
1834—35.....	» 47	16	63
1840—41.....	» 80	17	97
1844—45.....	» 30	11	41
1847—48.....	» 23	17	40
1850—51.....	» 18	10	28
1853—54.....	» 22	12	34
1856—58.....	» 23	11	34
1859—60.....	» 15	7	22
1862—63.....	» 4	3	7
	Omkring 367 ¹ / ₂	153 ¹ / ₂	521

Omfånget skulle för hela publikationen alltså bliva omkring $\frac{1}{4}$ större än exempelvis 1913 års riksdagsprotokoll, vilka för båda kamrarna sammanlagt uppgingo till omkring 415 ark.

Att 1865—66 års riksdag saknas i denna beräkning, beror därpå, att såsom bekant konstitutionsutskottets protokoll i vad de angå statsrådsprotokollens granskning först efter 50 år bliva tillgängliga. Jag har således ej kunnat verkställa någon undersökning angående dem. Innan den ifrågasatta publikationen skulle hinna färdigtryckas, har emellertid preskriptionstiden gått till ända. Antagligen skulle omfånget för denna riksdag icke bliva synnerligen mycket större än för 1862—63 års riksdag.

I fråga om de tre första riksdagarna, 1810, 1812 och 1815, böra vidare följande erinringar göras. Såsom bekant beslöt 1900 års riksdag att låta trycka »de av konstitutionsutskottet vid 1810, 1812 och 1815 års urtima riksdagar utgivna memorial och övriga expeditioner med därtill hörande handlingar av större vikt». Den sålunda 1902 utgivna samlingen »Constitutionsutskottets memorialer och övriga expeditioner vid riksdagarna 1810, 1812 och 1815» innehåller emellertid icke blott utskottets memorial och expeditioner, utan har i form av bilagor till dessa även tryckts en mängd dels utdrag ur utskottets protokoll, dels inom utskottet hållna anföranden. Dessa »utdrag av protokollet, hållet hos Rikens Höglof. Ständers Constitutions Utskott», som oupphörligen återkomma i 1902 års publikation såsom bilagor till memorialen, hava emellertid på sin tid ingalunda i regel såsom protokollsutdrag åtföljt utskottets memorial till stånden, utan äro en form, som 1902 års utgivare valt för att i sin samling få med även viktigare protokoll och anföranden. Det kunde möjligen då ifrågasättas, om tillvaron av dessa s. k. protokollsutdrag i 1902 års samling skulle onödiggöra att i nu ifrågasatta publikation medtaga en fullständig upplaga av utskottets protokoll vid dessa riksdagar. Detta synes mig dock icke böra vara förhållandet. Dels äro »protokollsutdragen» i 1902 års samling icke i allo fullständiga, dels lämna de, strödda såsom de äro bland memorialen, icke någon tillfredsställande bild av den kronologiska gången eller av sammanhanget i utskottets arbeten. Även protokoll för 1810—1815 års riksdagar synas därför böra medtagas i den nu ifrågasatta publikationen, som endast därigenom kan fylla sitt syfte att ge en fullständig bild av konstitutionsutskottets verksamhet, sådan den framträder i dess protokoll under tiden 1810—1866. Däremot medger nu nämnda förhållande en betydande inskränkning i omfånget av de handlingar, som för de tre nämnda riksdagarna böra bifogas protokollen — man kan i många fall nöja sig med hänvisningar till 1902 års samling — och det torde även kunna medföra en besparing av renskrivningskostnaderna för dessa riksdagar, i det att »protokollsutdragen» efter vederbörlig kollationering mångentades torde kunna användas såsom text vid tryckningen.

Återstår frågan om kostnaderna för nu ifrågakvarande publikation. Dit höra kostnader dels för redigering (urval av vad som skall tryckas, korrekturläsning, upprättande av register m. m.), dels för avskrivning, dels slutligen för tryckning, bindning m. m.

Beträffande avskrivning av historisk text är gällande pris för närvarande för lättare stilar 1 krona per *skrivet* ark, för svårare stilar 25 à 50 procents förhöjning. I nu ifrågakvarande handlingar torde båda delarna förekomma, dock så att stilarna bliva lättare ju närmare man kommer vår egen tid. Då inemot 12 skrivna ark torde gå på tryckark av här förutsatt format, synes ett renskrivningspris av inemot 12 kronor per tryckark böra beräknas. Den förhöjning, som i vissa fall kan bli nödig, torde kunna uppvägas genom någon sänkning för de närmast vår tid liggande handlingarna. Den totala renskrivningskostnaden skulle efter denna beräkning uppgå till omkring 6,250 kronor.

För redigering torde en summa af 50 à 60 kronor per ark böra beräknas; alltså en totalsumma av 26,000 à 31,300 kronor.

Vad åter angår tryckningskostnaderna har jag satt mig i förbindelse med några olika tryckerier dels i huvudstaden, dels i universitetsstäderna. Uppgifterna hava därvid begärts för upplaga å respektive 500, 750 och 1,000 exemplar. Lämpligast synes dock vara att bestämma upplagan till sistnämnda antal. Redan 1900 års upplaga av konstitutionsutskottets memorial för åren 1810—1815 trycktes i 1,000 exemplar, och ehuru därav något öfver 600 för närvarande finnas i behåll, så torde dels det nu ifrågasatta arbetet i sig självt erbjuda större intresse, dels också det allmänna intresset för ett arbete av denna art numera vara stegradt. En upplaga av 1,000 exemplar lägges därför här till grund för beräkningen.

De inkomna prisuppgifterna förete icke så obetydliga variationer. I någon mån torde detta kunna stå i samband med växlande papperskvalité, men även lokala förhållanden torde hava inverkat. Lägsta uppgift för sättning, tryckning och papper stannar vid ett belopp af 50 kronor pr. ark; den där näst följande vid 61,50 kronor, prisbelopp, vilka för publikationen i dess helhet skulle utgöra respektive omkring 26,000 och 32,000 kronor. I båda fallen har emellertid erinrats, att priserna äro beräknade med hänsyn till nu gällande arbetsavtal, som utgår den 1 juli 1914, och att en eventuell tarifförändring kan medföra ändrade pris. Vidare är att märka, att uppgifterna äro lämnade under förutsättning av arbetets fördelning under en följd av år utan forcering. I prisen ingår läsning av första korrektur, men icke rättelser i strid mot manuskriptet. För registersida, satt med annan stil och på spalt, tillkomme någon förhöjning. Likaså för stilblandning, noter o. s. v. Summan torde med hänsyn härtill ej böra nu beräknas lägre än 32,000.

Därtill komma vidare kostnaderna för omslag och häftning samt eventuellt bindning. Kostnaderna för omslag och band äro givetvis beroende på antalet volymer. Efter ovan beräknade arkantal pr riksdag synes publikationen lämpligast kunna uppdelas i 16 à 18 volymer, och torde i sådant fall kostnaderna för dess uppläggande i häftat skick stiga till 2,500 à 3,000 kronor och för dess bindning i enkla klotband dessutom till 6,000 à 7,000 kronor.

Sammanlagda kostnaden för hela publikationen, inbunden i en upplaga av 1,000 exemplar, skulle alltså bliva lägst omkring 72,750 kronor högst omkring 80,000 kronor, det vill säga i medeltal pr riksdag mellan 4,500 och 5,000 kronor. Det har emellertid i vissa av prisuppgifterna påpekats, att användning av tätare stilsort än den i kamrarnas protokoll begagnade skulle medföra en viss besparing, i det att väl sättningspriset ökas pr ark, men däremot arkens antal bliva färre och alltså kostnaderna för tryckning, papper och bindning o. s. v. nedsättas. En närmare detaljutredning härav torde emellertid böra bliva beroende på valet av tryckeri, vilket åter kan tänkas stå i samband med redaktionsorten. Sedan numera riksdagens arkivalier med Herrar Fullmäktiges samtycke kunna utlånas även till arkiv eller bibliotek utom huvudstaden, kan redigeringen av arbetet eller av vissa partier därav tänkas ske även annorstädes än i Stockholm.

Det torde slutligen icke vara utan intresse att jämföra nu gjorda kostnadsberäkningar med kostnaderna för 1902 års publikation. Statsutskottet 1900 beräknade (mem. nr 68) kostnaderna för en upplaga på 500 exemplar till sammanlagt 4,000 à 5,000 kronor. Arbetet trycktes emellertid i 1,000 exemplar, och faktiskt stego kostnaderna till närmare 6,200 kronor, därav inemot 3,400 för tryckning och bindning m. m. i en upplaga av 1,000 exemplar, 2,400 såsom arvoden för utgivare med biträden, omkring 480 i renskrivningskostnader o. s. v. Arbetet omfattade 47 ark i betydligt mindre format än det nu tilltänkta. Mot en medelkostnad då av omkring 135 kronor pr ark skulle nu svara en motsvarande av omkring högst 150, en kostnad, som i betraktande av det större formatet i den nu ifrågasatta publikationen måste anses mycket rimlig.

Det har ovan påpekats, att beräkningarna för närvarande av olika skäl endast kunna vara approximativa. Större säkerhet kan först vinnas, sedan arbetet begynts; och då publikationen utan tvivel skulle vara av synnerligt värde, synes det kunna anbefallas, att av nästkommande riksdag begärdes ett lämpligt belopp för dess påbörjande, varefter fortsättningen sedermera kunde avpassas efter vunnen erfarenhet. Detaljbestämmelser angående format, trycktäthet, papperskvalité o. s. v. skulle då träf-

fas i samband med påbörjandet. Beloppet borde vara så avpassat, att det kunde räcka för fullbordandet av ett första band, som lämpligen synes böra omfatta riksdagarna 1810—1815.»

Utskottets
yttrande.

Utskottet vill ingalunda förneka, att en publikation sådan som den nu föreslagna skulle i åtskilliga avseenden och särskilt för den vetenskapliga forskningen vara av intresse och betydelse. Av den i ärendet förebragta utredningen framgår emellertid, att kostnaderna för arbetet och dess utgivande skulle bli synnerligen dryga. En upplaga av 1,000 exemplar skulle sålunda betinga lägst omkring 72,750 kronor och högst omkring 80,000 kronor. Härvid må ock erinras, att, enligt vad utredningen giver vid handen, dessa kostnadsberäkningar endast äro approximativa och att de därför möjligen kunna komma att överskridas. Det torde under sådana förhållanden med skäl kunna ifrågasättas, huruvida den nytta, arbetet skulle kunna medföra, verkligen står i rimligt förhållande till de avsevärda kostnaderna.

Utskottet har sålunda för sin del icke ansett sig böra framlägga något förslag i ämnet, utan hemställer,

att ifrågavarande utredning angående publikation av konstitutionsutskottets protokoll icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 26 juni 1914.

På bankoutskottets vägnar:

I. VON STAPELMOHR.

Vid förestående frågas behandling inom utskottet hava närvarit:
 av första kammaren: herrar *von Stapelmohr*, *Hedenstierna*, *Hallin*, *Gustafsson*, *Roos*, *Ingmansson*, *Gelotte* och *Montgomery*; samt
 av andra kammaren: herrar *Wijk*, *Vahlquist*, *Söderberg* i Stockholm, *Juhlin*, *Kristensson*, *Söderberg* i Hobbarn, *Forssell* och *Sommelius*.

Reservation

av herrar *von Stapelmohr*, *Hallin* och *Wijk*, vilka ansett, att i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret skrivelse och den i ärendet verkställda utredningen utskottet bort hemställa,

att riksdagen må *dels* uppdraga åt fullmäktige i riksgäldskontoret att med biträde av sakkunnig person låta ombesörja tryckning i en upplaga av sexhundra exemplar av konstitutionsutskottets protokoll under riksdagarna 1810, 1812 och 1815 i nära överensstämmelse med herr professor Sam. Clasons förslag *dels ock* bemyndiga fullmäktige att av förslagsanslaget till riksdagskostnader bestrida de för ändamålet erforderliga kostnaderna.
